

**ΓΕΝΙΚΗ
ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ
ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ
ΕΜΠΟΡΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

- **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟΥ
ΩΡΑΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ**
- **ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΙΣ ΚΥΡΙΑΚΕΣ**
- **ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΥ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ**
- **Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ**

αποτελέσματα έρευνας ερωτηματολογίου

24/2/2006 – 10/3/2006

ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ, ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ (ΓΣΕΒΕΕ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η ταυτότητα της έρευνας	3
2. Βασικά συμπεράσματα.....	5
3.1. Ωράριο λειτουργίας.....	8
3.2. Συνέπειες από το άνοιγμα μεγάλων πολυκαταστημάτων.....	15
Οι προτάσεις για λειτουργία των καταστημάτων κάποιες Κυριακές το χρόνο.....	15
3.3. Η κίνηση της αγοράς την περίοδο των εκπτώσεων.....	18

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	22
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	25
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	28
Ευρωπαϊκές έρευνες σχετικά με τις συνέπειες της διεύρυνσης του ωραρίου	28

1. Η ταυτότητα της έρευνας

Οι βασικοί στόχοι της έρευνας ήταν:

1. Η εκτίμηση των συνεπειών του διευρυμένου ωραρίου στην εμπορική κίνηση και στην απασχόληση. Η περίοδος των εκπτώσεων αποτέλεσε μια επιπλέον ευκαιρία να εξεταστούν στην πράξη ποιες είναι οι συνέπειες του διευρυμένου ωραρίου εξαιτίας του ειδικού διευρυμένου ωραρίου λειτουργίας που πρότεινε ο Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας στα μέλη του. Το ωράριο που προτάθηκε βρίσκεται πολύ κοντά στο διευρυμένο ωράριο λειτουργίας το οποίο ψηφίστηκε από την Βουλή το φθινόπωρο.
2. Η καταγραφή των απόψεων των καταστηματαρχών σχετικά με τις προτάσεις για λειτουργία των καταστημάτων ορισμένες Κυριακές το χρόνο.
3. Η καταγραφή των απόψεων των καταστηματαρχών σχετικά με τις συνέπειες στον κύκλο εργασιών τους του διευρυμένου ωραρίου και του ανοίγματος μεγάλων υπερκαταστημάτων.

Η έρευνα βασίστηκε σε κλειστό ερωτηματολόγιο 13 ερωτήσεων και πραγματοποιήθηκε την περίοδο 24/2-10/3 μέσω απευθείας συνεντεύξεων. Το δείγμα επιλέχθηκε με τη μέθοδο της στρωματοποιημένης δειγματοληψίας και αποτελεί το 20% του συνολικού πληθυσμού των καταστημάτων των περιοχών που τελικά επιλέχθηκαν. Από το δείγμα της έρευνας εξαιρέθηκαν τα πολυώροφα εμπορικά καταστήματα, τα οποία ωστόσο περιλήφθηκαν στο συνολικό πληθυσμό εκ του οποίου επιλέχθηκε το δείγμα.

Οι περιοχές που επιλέχθηκαν είναι:

Μαρούσι: οδοί Πλαστήρα, Ερμού, 28^{ης} Οκτωβρίου, Θησέως, Θέμιδος, Διονύσου, Βασ. Σοφίας (σύνολο ερωτηματολογίων: 41)

Πατησίων: από την Ομόνοια έως την Αγ. Μελετίου, (σύνολο ερωτηματολογίων: 30)

Κέντρο: οδοί Ερμού, Καρ. Σερβίας, Περικλέους, Θησέως, Μητροπόλεως, Σταδίου (σύνολο ερωτηματολογίων: 71)

Νέα Ιωνία: οδοί Λεωφ. Ηρακλείου, Αγ. Φωτεινής, Μ. Ασίας, Ελ. Βενιζέλου, Περικλέους (σύνολο ερωτηματολογίων: 50)

Κολωνάκι: Ηρακλείτου, Τσακάλωφ, Πατ. Ιωακείμ, Σκουφά (σύνολο ερωτηματολογίων: 43)

Χαλάνδρι: Παπανδρέου, Αγ. Παρασκευής, Πλάτωνος, Χαϊμαντά, Ιφιγενείας, Κώστα Βάρναλη (σύνολο ερωτηματολογίων: 61)

Κηφισιά: Κυριαζή, Δροσίνη, Λ. Κηφισίας, Κολοκοτρώνη, Κασσαβέτη (σύνολο ερωτηματολογίων: 49)

Το συνολικό δείγμα ανέρχεται σε 345 επιχειρήσεις, με μέσο αριθμό εργαζομένων 2,86 εργαζόμενοι / κατάστημα και μέσο μέγεθος 83,6 τ.μ. Πρόκειται κυρίως για καταστήματα εμπορίας ρούχων (47%), υποδημάτων (11%), κοσμημάτων (8%), εσωρούχων (7%), ενώ το υπόλοιπο 23% αποτελείται από καταστήματα διαφόρων ειδών (λευκά είδη, είδη δώρων, εμπορίας υφασμάτων, οπτικά, δερμάτινα είδη, μπιζού κλπ).

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή της εργαζομένων και του μεγέθους των επιχειρήσεων του δείγματος.

Πίνακας Α
Κατανομή απασχόλησης στα καταστήματα του δείγματος¹

	ΤΑΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ
Αριθμός εργαζομένων	έως 1	85	25%
	2 - 3	173	50%
	4 - 5	59	17%
	6 - 7	17	5%
	8 - 10	6	2%
	άνω των 11	5	1%

Πίνακας Β
Κατανομή μεγέθους των καταστημάτων του δείγματος

	ΤΑΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ
Μέγεθος καταστήματος (σε τ.μ.)	έως 50	178	52%
	51 - 100	105	30%
	101 - 150	23	7%
	151 - 200	13	4%
	201 - 250	12	3%
	251 - 300	10	3%
	301 - 350	0	0%
	351 - 400	0	0%
	401 - 500	2	1%
	500 - ΑΝΩ	2	1%

¹ Ο αριθμός εργαζομένων αφορά το σύνολο των ατόμων που απασχολούνται στο κατάστημα, ασχέτως της θέσης στο επάγγελμα (αυτοαπασχολούμενος, εργοδότης, μισθωτός), της σχέσης εργασίας (μερική ή πλήρη απασχόληση) και των πιθανών διαφορετικών ωρών απασχόλησης του προσωπικού (βάρδιες). Υπ' αυτή την έννοια η κατηγορία «έως 1» αφορά τους αυτοαπασχολούμενους, η κατηγορία «2-3» αφορά τον εργοδότη και έναν ή δύο υπαλλήλους κλπ.

2. **Βασικά συμπεράσματα**

1. **Η συντριπτική πλειονότητα των εμπορικών καταστημάτων δεν έχει υιοθετήσει το διευρυμένο ωράριο και συνεχίζει να λειτουργεί με το προηγούμενο εθνικό ωράριο.** Διευρυμένο ωράριο έχει υιοθετήσει το 11% των καταστημάτων, το οποίο ισοκατανέμεται στις διάφορες περιοχές. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων δεν σκοπεύει να υιοθετήσει στο μέλλον το διευρυμένο ωράριο.

Αντίστοιχα καταγράφηκε η έντονη διαφωνία των καταστηματαρχών με το ενδεχόμενο να λειτουργούν τα εμπορικά καταστήματα επιπλέον Κυριακές το χρόνο. Σε ποσοστά 87% και 89% απορρίπτουν τόσο την πρόταση να επιτρέπεται η λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων 5-7 Κυριακές το χρόνο, όσο και την πρόταση να επιτρέπεται τις Κυριακές η λειτουργία μόνο των μικρών καταστημάτων (μικρότερα των 200 τ.μ.).

Η απροθυμία να επεκταθεί ο συνολικός χρόνος λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων εδράζεται κατά κύριο λόγο στην πεποίθηση των καταστηματαρχών ότι κάτι τέτοιο δεν θα είχε θετικές επιπτώσεις στον κύκλο εργασιών τους, σε συνδυασμό με το κόστος μιας τέτοιας ενέργειας στην προσωπική και οικογενειακή τους ζωή.

2. **Η επέκταση του ωραρίου δεν οδήγησε σε αύξηση του κύκλου εργασιών.** Το 58% των επιχειρήσεων που υιοθέτησαν το ωράριο λειτουργίας δηλώνει ότι ο κύκλος εργασιών παρέμεινε σταθερός. Αντίστοιχα το 70% του συνόλου των επιχειρήσεων (αυτές που επέκτειναν το ωράριο και αυτές που διατηρούν το εθνικό) αναμένει ότι στο ενδεχόμενο υιοθέτησης ενός διευρυμένου ωραρίου ο κύκλος εργασιών θα παραμείνει σταθερός. Τα παραπάνω σημαίνουν ότι η υιοθέτηση ενός διευρυμένου ωραρίου θα έχει ως συνέπεια τη μείωση της καθαρής θέσης των καταστηματαρχών, στο μέτρο που η αύξηση του κόστους λειτουργίας δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των εσόδων.
3. **Το διευρυμένο ωράριο δεν είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.** Από τα καταστήματα που υιοθέτησαν το διευρυμένο ωράριο μόλις το 5% προσέλαβε προσωπικό πλήρους απασχόλησης ενώ το 15% προσέλαβε προσωπικό μερικής απασχόλησης. Το υπόλοιπο 80% των

καταστημάτων κάλυψε τις επιπλέον θέσεις εργασίας είτε με υπερωρίες, είτε με αναδιάρταξη του προσωπικού, είτε με επιπλέον προσωπική ή οικογενειακή εργασία. Αντίστοιχα σε περίπτωση επέκτασης του ωραρίου λειτουργίας μόλις το 21% των καταστηματάρχων θα έκανε επιπλέον προσλήψεις. Το ακριβές ισοζύγιο της απασχόλησης είναι δύσκολο να προβλεφθεί αφού δεν γνωρίζουμε πως θα αντιδράσουν οι επιχειρήσεις μακροχρόνια σε μια ενδεχόμενη καθολική εφαρμογή του διευρυμένου ωραρίου. Αφενός, **από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι η τάση είναι οι θέσεις που δημιουργούνται να είναι μερικής απασχόλησης.** Αφετέρου είναι άγνωστο πόσες επιχειρήσεις δεν θα καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στο διευρυμένο ωράριο με αποτέλεσμα είτε να κλείσουν, είτε να περιθωριοποιηθούν. Η διεθνής εμπειρία δίνει αρκετά παραδείγματα περιπτώσεων που η επέκταση του ωραρίου είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της συνολικής απασχόλησης και την ενίσχυση της μερικής απασχόλησης.²

4. **Κατά την διάρκεια των εκπτώσεων, η συντριπτική πλειονότητα των καταστημάτων (80%) δεν ακολούθησε το διευρυμένο ωράριο των εκπτώσεων που πρότεινε ο Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας.** Αναφορικά με την κίνηση της αγοράς στις εκπτώσεις το 48% δηλώνει ότι ήταν μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη πέρσι, το 34% δηλώνει ότι ήταν η ίδια, το 11% δηλώνει ότι ήταν αυξημένη και το 7% δεν απαντά. Από τα καταστήματα που υιοθέτησαν διευρυμένο ωράριο κατά την περίοδο των εκπτώσεων μόλις το 13% καλύπτει τις επιπλέον ώρες λειτουργίας με επιπλέον προσωπικό. Τέλος το 80% των καταστημάτων θεωρεί ότι το διευρυμένο ωράριο των εκπτώσεων δεν είχε ως συνέπεια την αύξηση της κίνησης της αγοράς, έναντι 13% που θεωρεί ότι οι συνέπειες ήταν θετικές.
5. **Οι καταστηματάρχες δηλώνουν σε πολύ υψηλά ποσοστά ότι έχουν επηρεαστεί αρνητικά από το άνοιγμα των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων.** Συγκεκριμένα το 46% δηλώνει μείωση του κύκλου εργασιών, έναντι 5% που δηλώνει αύξηση. Παρατηρούνται επίσης διαφοροποιήσεις αναλόγως της περιοχής. Από την ανάλυση των

² Βλ. παράρτημα & ΓΣΕΒΕΕ, *Θέσεις σχετικά με την απελευθέρωση του ωραρίου λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων*, http://www.gseeve.gr/index.asp?a_id=153

ερωτηματολογίων προκύπτει ότι οι αγορές των βορείων προαστίων³ έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο βαθμό σχετικά με αυτές του κέντρου της Αθήνας⁴.

³ αγορές Νέας Ιωνίας, του Αμαρουσίου, της Κηφισιάς και του Χαλανδρίου

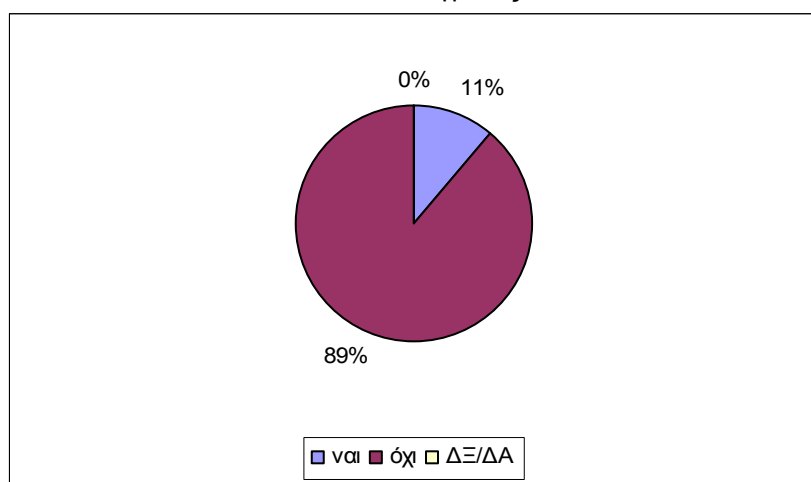
⁴ αγορές Πατησίων, Σταδίου, Κολωνακίου, Μητροπόλεως, Καρ. Σερβίας και Ερμού

3.1. Ωράριο λειτουργίας

Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται οι απαντήσεις του συνόλου των καταστημάτων του δείγματος αναφορικά με το διευρυμένο ωράριο λειτουργίας. Όπως προκύπτει, το 89% των καταστημάτων του δείγματος διατηρούν ακόμη το εθνικό ωράριο λειτουργίας, ενώ μόλις ένα 11% έχει υιοθετήσει διευρυμένο ωράριο (πίνακας 1). Αντίστοιχα μόλις το 5% σκοπεύει να επεκτείνει τις ώρες λειτουργίας και το 72% δηλώνει ότι θα συνεχίσει να λειτουργεί βάσει του εθνικού ωραρίου (πίνακας 2).

Πίνακας 1

*«Μετά το νόμο για την διεύρυνση των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων, αυξήσατε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας;»
-σύνολο δείγματος-*

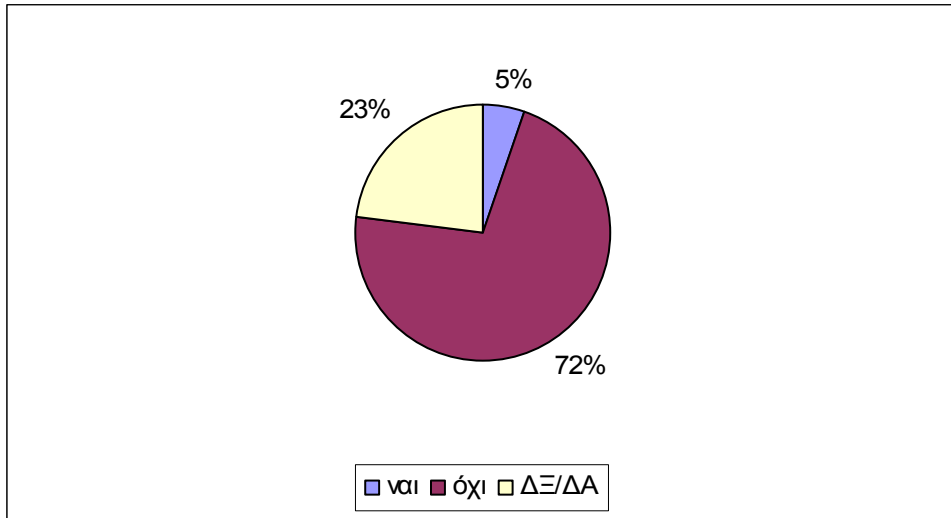

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το υψηλό ποσοστό (23%) των καταστημάτων που στην ερώτηση εάν σκοπεύουν να υιοθετήσουν στο μέλλον το διευρυμένο ωράριο (ερώτηση 2) δεν απαντά. Από τα ποιοτικά στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι η απόφαση αυτών των καταστηματαρχών θα εξαρτηθεί από το γενικότερο ωράριο που υιοθετεί η αγορά στην οποία βρίσκονται. Σε περίπτωση επέκτασης του ωραρίου των άλλων καταστημάτων, υπό την πίεση του ανταγωνισμού, αυτές οι επιχειρήσεις είναι διατεθειμένες να διευρύνουν το ωράριο λειτουργίας τους παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητά τους δεν θεωρεί ότι αυτό θα έχει θετικές συνέπειες για τον κύκλο εργασιών.

Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων προκύπτει ότι αυτές οι επιχειρήσεις σε ποσοστό 53% δηλώνουν ότι η επέκταση του ωραρίου λειτουργίας δεν αναμένεται να έχει συνέπειες στον κύκλο εργασιών, ενώ μόλις το 27% αναμένουν να αυξηθεί ο κύκλος εργασιών τους (πίνακας 3).

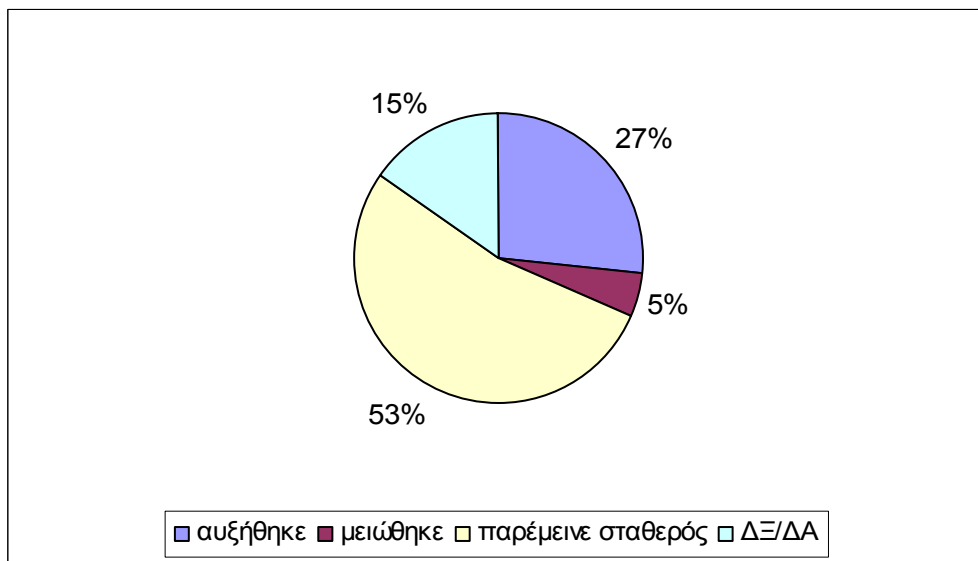
Πίνακας 2

«Εάν δεν έχετε αυξήσει τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, σκοπεύετε να τις αυξήσετε;»
-σύνολο δείγματος-

Πίνακας 3

«Εάν επεκτείνετε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, πως αναμένετε να επιδρούσε στον κύκλο εργασιών;»
-απαντήσεις όσων επιχειρήσεων δήλωσαν ότι σκοπεύουν να επεκτείνουν το ωράριο ή δεν γνωρίζουν αν θα το επεκτείνουν-⁵

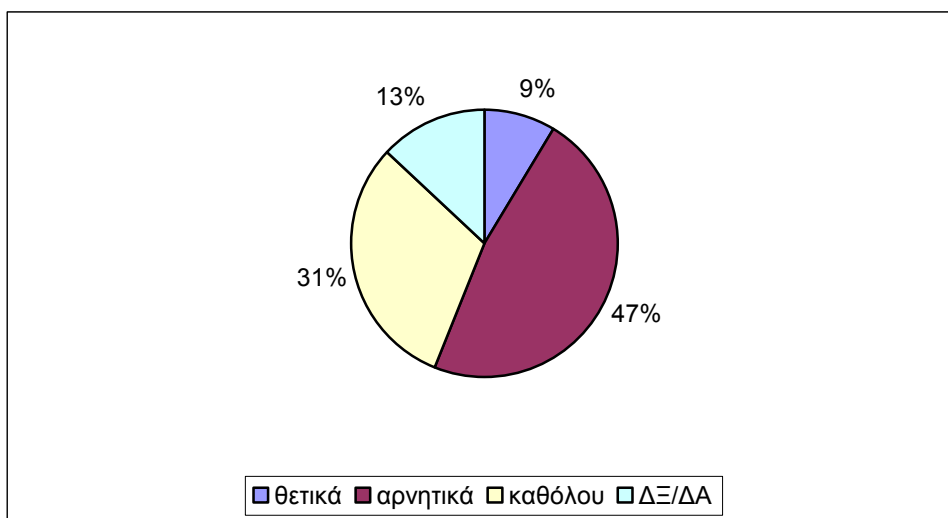

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από την απάντηση στην ερώτηση 3, « Πως περιμένετε να επηρεαστείτε από την επέκταση του ωραρίου των άλλων καταστημάτων;». Το 47% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι επηρεάζεται αρνητικά, έναντι 31% που δηλώνει ότι δεν επηρεάζεται καθόλου, 9% δηλώνει ότι επηρεάζεται θετικά και 13% δεν απαντά (πίνακας 4).

⁵ ενδεικτικά στοιχεία λόγω μικρού δείγματος

Πίνακας 4

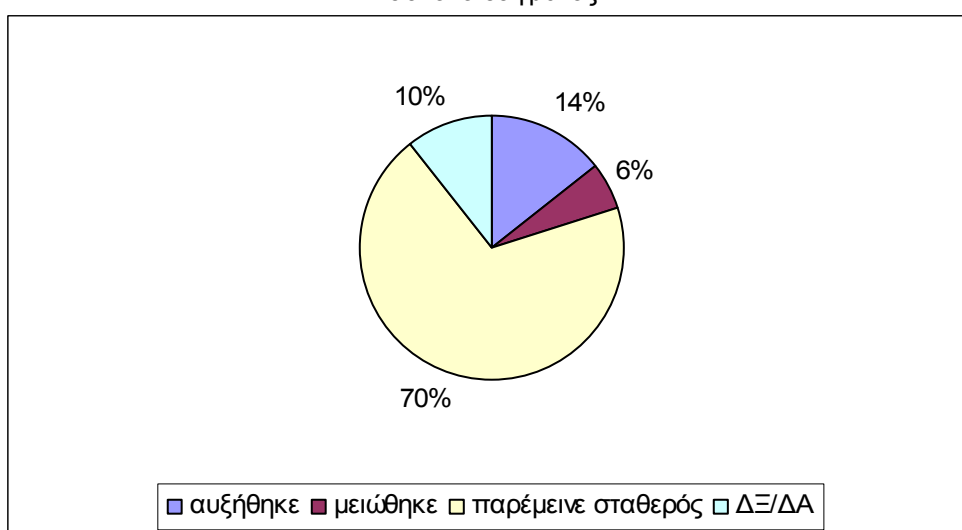
«Πως περιμένετε να επηρεαστείτε από πιθανή επέκταση λειτουργίας άλλων καταστημάτων;»
-σύνολο δείγματος-

Όσον αφορά τις συνέπειες του διευρυμένου ωραρίου στον κύκλο εργασιών το 70% του συνολικού δείγματος δηλώνει ότι δεν αναμένει καμία. Αντίθετα, το 14% δηλώνει ότι θα είναι θετικές, το 6% ότι θα είναι αρνητικές και το 10% δεν απαντά (πίνακας 5).

Πίνακας 5

«(i) Η επέκταση του ωραρίου λειτουργίας πως επέδρασε στο κύκλο εργασιών;
(ii) Εάν επεκτείνετε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, πως αναμένετε να επιδρούσε στον κύκλο εργασιών;»
-σύνολο δείγματος-

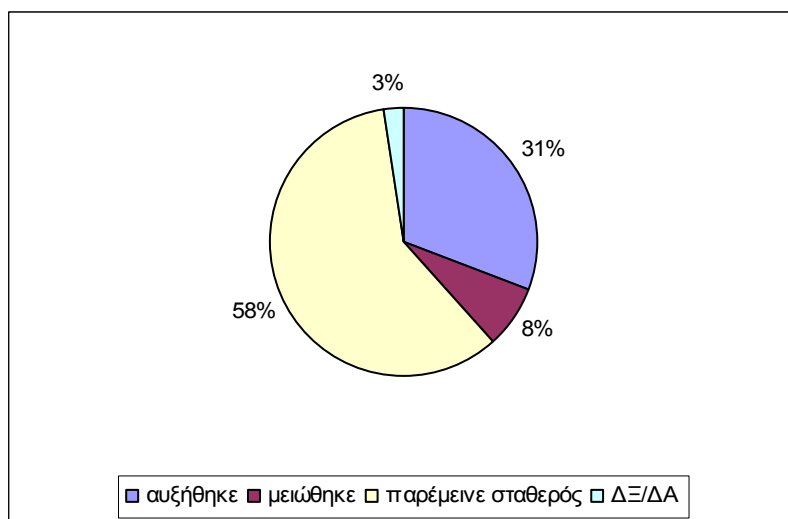
Ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις των επιχειρήσεων που ήδη έχουν επεκτείνει το ωράριο λειτουργίας. Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων προκύπτει ότι αυτές οι επιχειρήσεις είναι ελαφρώς μεγαλύτερες του μέσου όρου του δείγματος (και αναφορικά με το μέγεθος του καταστήματος και αναφορικά με τους υπαλλήλους που απασχολούν).

Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων που υιοθέτησαν το διευρυμένο ωράριο είναι 85,5 τ.μ. (έναντι 83,6 τ.μ. του μ.ο. του δείγματος) και ο μέσος αριθμός εργαζομένων στις επιχειρήσεις που υιοθέτησαν το διευρυμένο ωράριο είναι 3,72 εργαζόμενοι ανά επιχείρηση (έναντι 2,86 του συνολικού δείγματος). Αντίστοιχα, ενώ στο σύνολο του δείγματος οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 1 έως 2 υπαλλήλους αποτελούν το 50%, στις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει το διευρυμένο ωράριο λειτουργίας, το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 33%.

Στις επιχειρήσεις που δηλώνουν ότι επέκτειναν το ωράριο λειτουργίας τους, παρά το γεγονός ότι η πλειονότητά τους (58%) δηλώνει ότι η επέκταση δεν επέφερε αλλαγή στον κύκλο εργασιών τους, υπάρχει ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό (31%) που δηλώνει ότι ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε (πίνακας 6).

Πίνακας 6

«Πως επέδρασε η επέκταση του ωραρίου λειτουργίας στον κύκλο εργασιών;»
-απαντήσεις όσων επιχειρήσεων δήλωσαν ότι επέκτειναν το ωράριο λειτουργίας-⁶

Τα παραπάνω ωστόσο, δεν σημαίνουν ότι η γενικευμένη υιοθέτηση ενός διευρυμένου ωραρίου θα είχε θετικές συνέπειες στο κύκλο εργασιών του συνόλου των καταστημάτων. Ήταν αναμενόμενο οι επιχειρήσεις που επέκτειναν το ωράριο

⁶ ενδεικτικά στοιχεία λόγω μικρού δείγματος

λειτουργίας τους να έχουν θετικά αποτελέσματα στον κύκλο εργασιών. Αυτό οφείλεται στο ότι η συντριπτική πλειονότητα των καταστημάτων συνεχίζει να ακολουθεί το εθνικό ωράριο. Τα λίγα καταστήματα που υιοθέτησαν διευρυμένο ωράριο μοιράζονται την όποια κίνηση της αγοράς τις επιπλέον ώρες.

Προκειμένου η διεύρυνση να έχει θετικές συνέπειες για το σύνολο των καταστημάτων (σε περίπτωση γενικής αποδοχής του νέου ωραρίου), θα έπρεπε να αυξηθεί (σε μεγαλύτερη αναλογία) και η κίνηση της αγοράς. Υπ' αυτή την έννοια η αύξηση του κύκλου εργασιών των καταστημάτων που υιοθέτησαν το διευρυμένο ωράριο μπορεί κάλλιστα να είναι συγκυριακό φαινόμενο το οποίο δεν πρόκειται να διατηρηθεί σε περίπτωση γενικευμένης υιοθέτησης του μέτρου.

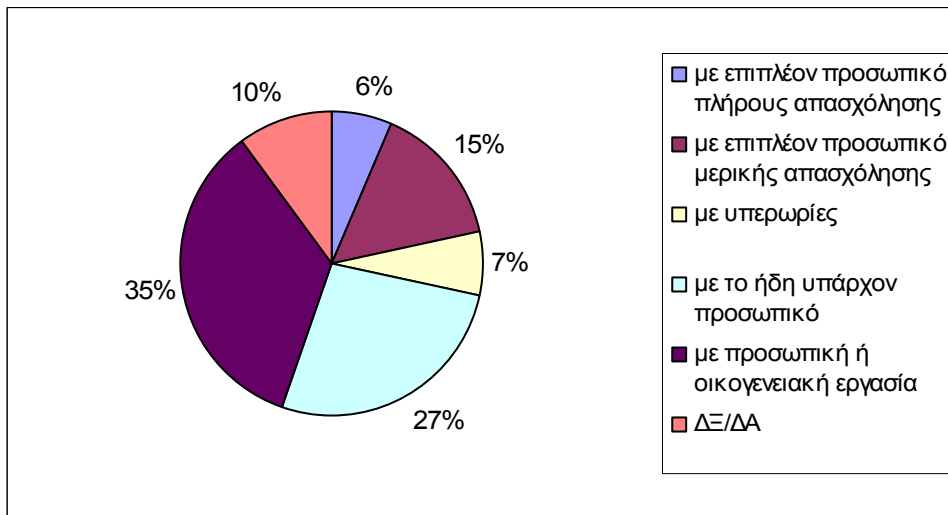
Τα παραπάνω καθιστούν επισφαλές το συμπέρασμα ότι η γενικευμένη υιοθέτηση του διευρυμένου ωραρίου θα έχει θετικά αποτελέσματα για το σύνολο των καταστημάτων στο βαθμό που δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η κίνηση της αγοράς θα αυξηθεί ανάλογα.

Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι οι συγκεκριμένες μετρήσεις είναι ενδεικτικές λόγω του πολύ μικρού μεγέθους του δείγματος (μόλις το 10,9% του συνολικού δείγματος).

Αναφορικά με τις συνέπειες της διεύρυνσης του ωραρίου λειτουργίας στην απασχόληση, μόλις το 21% δηλώνει ότι θα κάλυπτε τις επιπλέον ώρες με πρόσληψη νέου προσωπικού (6% δηλώνει ότι θα προσλάμβανε προσωπικό πλήρους απασχόλησης, 15% ότι θα προσλάμβανε προσωπικό μερικής απασχόλησης). Το 34% θα κάλυπτε τις επιπλέον ώρες λειτουργίας με το ήδη υπάρχον προσωπικό (είτε με υπερωρίες 7%, είτε με εσωτερική αναδιάταξη του ωραρίου εργασίας 27%), ενώ το 35% θα κάλυπτε τις επιπλέον ώρες με προσωπική ή οικογενειακή εργασία (πίνακας 7).

Πίνακας 7

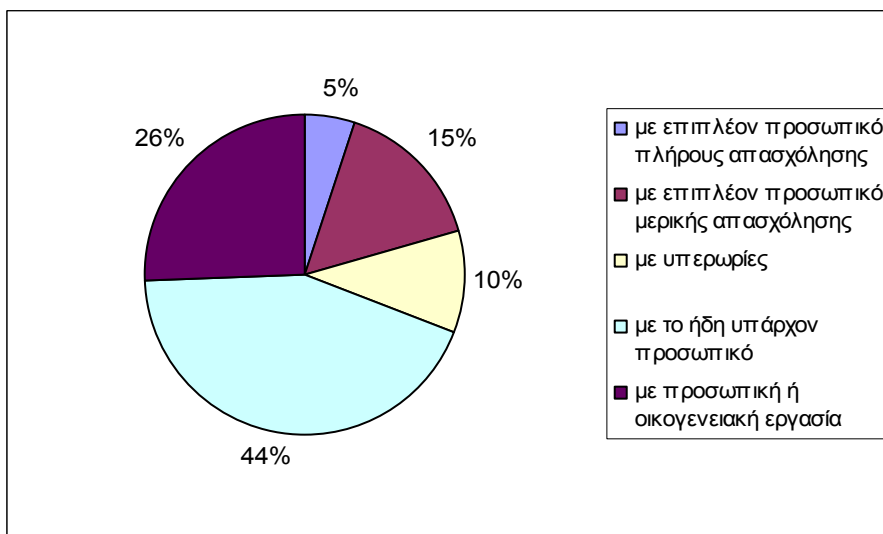
«i) Πως καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας, εξαιτίας του διευρυμένου ωραρίου;
ii) Εάν επεκτείνετε το ωράριο λειτουργίας της επιχείρησής σας, πως θα καλύπτατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας;»
-σύνολο δείγματος-

Και στα καταστήματα που επέκτειναν το ωράριο λειτουργίας τους οι συνέπειες στην απασχόληση δεν διαφοροποιούνται. Από αυτά τα καταστήματα, το 20% προσέλαβε νέο προσωπικό πλήρους ή μερικής απασχόλησης, το 54% κάλυψε τις επιπλέον ώρες με το ήδη υπάρχον προσωπικό και το 26% κάλυψε τις επιπλέον ώρες με προσωπική ή οικογενειακή εργασία (πίνακας 8).

Πίνακας 8

«Πως καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας, εξαιτίας του διευρυμένου ωραρίου;»
-απαντήσεις όσων επιχειρήσεων δήλωσαν ότι επέκτειναν το ωράριο λειτουργίας-⁷

⁷ ενδεικτικά στοιχεία λόγω μικρού δείγματος

Από τα παραπάνω προκύπτουν κάποια ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Ο υψηλότερος αριθμός υπαλλήλων που απασχολούν κατά μέσο όρο οι επιχειρήσεις που επέκτειναν το ωράριο υποδηλώνει μία πιθανή σχέση μεταξύ του αριθμού των υπαλλήλων μιας επιχείρησης και της δυνατότητάς της να επεκτείνει το ωράριο λειτουργίας της. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι το 44% των επιχειρήσεων που επέκτειναν το ωράριο λειτουργίας, κάλυψαν τις επιπλέον ώρες με εσωτερική αναδιοργάνωση των ωρών εργασίας των υπαλλήλων. Επιχειρήσεις με μικρότερο αριθμό υπαλλήλων δεν υιοθέτησαν το διευρυμένο ωράριο. Επιβεβαιώνεται επίσης ότι οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται λόγω της επέκτασης του ωραρίου είναι θέσεις μερικής απασχόλησης.

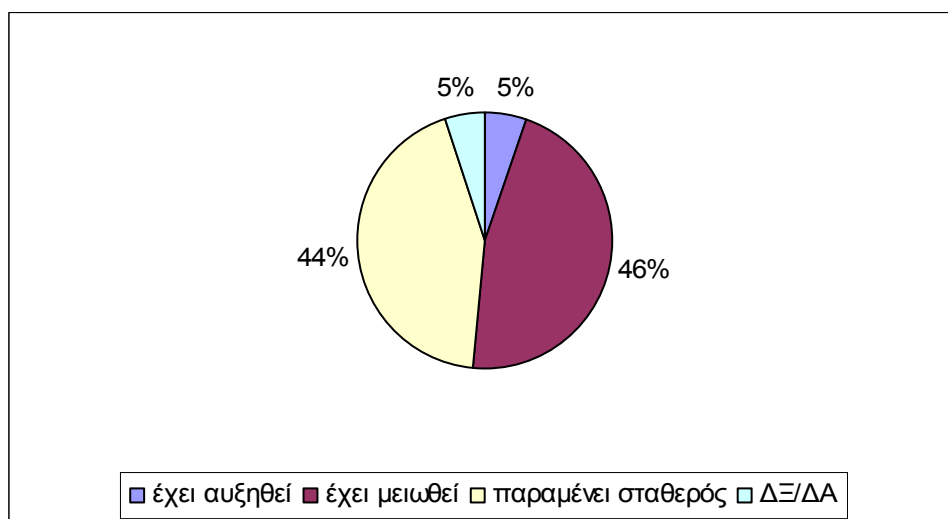
Τέλος στην έρευνα είχε περιληφθεί και μια ανοιχτή ερώτηση (ερώτηση 7) σχετικά με τις συνέπειες του διευρυμένου ωραρίου, εκτός του κύκλου εργασιών. Το 34% δηλώνει ότι θα περιοριστεί δραστικά ο ελεύθερος χρόνος των εργαζομένων (εργοδοτών και μισθωτών), το 29% δηλώνει ότι τα έξοδα θα αυξηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι τα έσοδα και το 14% ότι θα περιοριστεί η οικογενειακή ζωή. Οι άλλες απαντήσεις σχετίζονται με την σωματική κόπωση (8%) και την διατάραξη των εργασιακών σχέσεων (8%).

**3.2. Συνέπειες από το άνοιγμα μεγάλων πολυκαταστημάτων.
Οι προτάσεις για λειτουργία των καταστημάτων κάποιες Κυριακές το χρόνο.**

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις, η συντριπτική πλειονότητα των καταστηματάρχων θεωρεί ότι το άνοιγμα μεγάλων πολυκαταστημάτων στον κύκλο εργασιών έχει αρνητική επίδραση. Μόλις το 5% δηλώνει ότι ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε, το 46% δηλώνει ότι ο κύκλος εργασιών μειώθηκε και το 44% δηλώνει ότι ο κύκλος εργασιών παρέμεινε ο ίδιος (πίνακας 9). Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, ωστόσο, προκύπτει ότι οι αγορές των βορείων προαστίων⁸ έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο βαθμό σχετικά με αυτές του κέντρου της Αθήνας⁹.

Πίνακας 9

«Ποιες εκτιμάτε ότι είναι οι συνέπειες από το άνοιγμα των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων στον κύκλο εργασιών σας;»
-Σύνολο δείγματος-

Πίνακας 10

«Ποιές εκτιμάτε ότι είναι οι συνέπειες από το άνοιγμα των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων στον κύκλο εργασιών σας;»

	Αγορές βορείων προαστίων	Αγορές κέντρου Αθήνας
έχει αυξηθεί	5%	6%
έχει μειωθεί	51%	40%
παραμένει σταθερός	40%	49%
ΔΓ / ΔΑ	4%	5%

⁸ αγορές Νέας Ιωνίας, του Αμαρουσίου, της Κηφισιάς και του Χαλανδρίου

⁹ αγορές Πατησίων, Σταδίου, Κολωνακίου, Μητροπόλεως, Καρ. Σερβίας και Ερμού

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 10, το 51% των καταστημάτων των βορείων προαστίων διαπιστώνει μείωση του κύκλου εργασιών του εξαιτίας των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων. Αντίθετα στο κέντρο της Αθήνας το αντίστοιχο ποσοστό είναι 40%, το οποίο βέβαια παραμένει πολύ υψηλό. Από τις συνεντεύξεις με τους εμπόρους προκύπτει ότι τα εντονότερα προβλήματα παρουσιάζονται τις περιόδους των γιορτών. Για παράδειγμα πολλοί καταστηματάρχες στη Νέα Ιωνία δήλωσαν ότι κατά την περίοδο των Χριστουγέννων η κίνηση της αγοράς ήταν κατά πολύ πεσμένη εξαιτίας του ανοίγματος γνωστής υπεραγοράς στο Μαρούσι που επηρέασε αρνητικά την αγορά της Νέας Ιωνίας.

Αναφορικά με την πρόταση για λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων κάποιες Κυριακές το χρόνο, οι καταστηματάρχες την απορρίπτουν στην συντριπτική τους πλειονότητα. Στην ερώτηση «πως αξιολογείτε την πρόταση του υπ. Ανάπτυξης για λειτουργία των καταστημάτων 5-7 Κυριακές το χρόνο;» το 87% διαφωνεί, το 10% συμφωνεί και το 3% δεν απαντά (πίνακας 11).

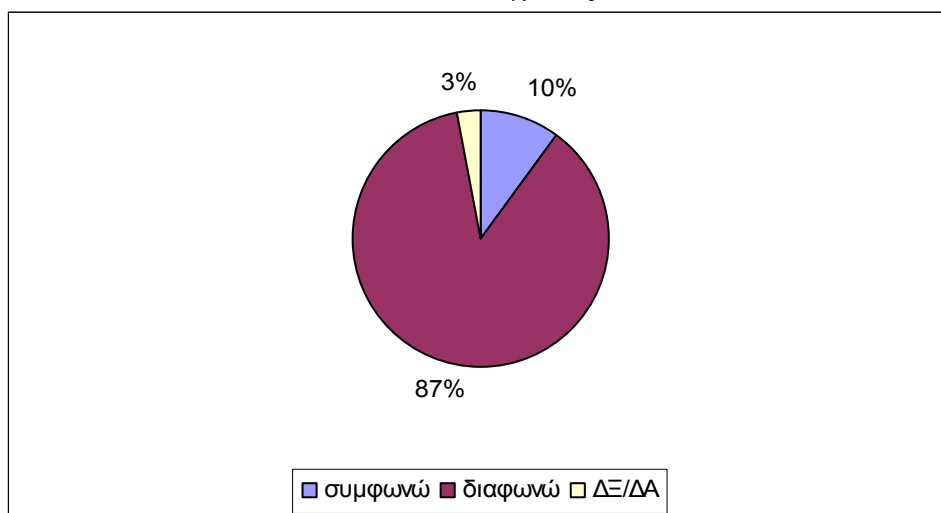
Ομοίως, παρά το γεγονός ότι το 92% του δείγματος αποτελείται από καταστήματα μικρότερα των 200μ², στην ερώτηση «συμφωνείτε με την πρόταση να επιτρέπεται η λειτουργία και τις Κυριακές μόνο στα μικρά καταστήματα (έως 200μ²);» διαφωνεί το 89%, συμφωνεί το 7% και δεν απαντά το 4% (πίνακας 12).

Επιβεβαιώνεται επομένως η ισχυρή διαφωνία των καταστηματάρχων σε οποιαδήποτε πρόταση περαιτέρω επέκτασης του ωραρίου λειτουργίας ή λειτουργίας των καταστημάτων έστω κάποιες Κυριακές το χρόνο.

Πίνακας 11

«Πώς αξιολογείτε την πρόταση του υπουργείου Ανάπτυξης για λειτουργία όλων των εμπορικών καταστημάτων 5-7 Κυριακές το χρόνο;»

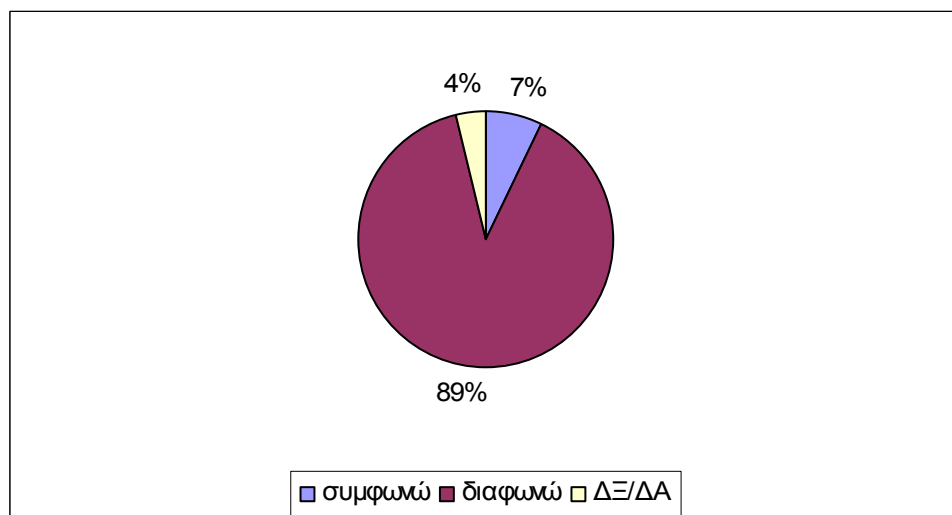
-σύνολο δείγματος-

Πίνακας 12

«Συμφωνείτε με την πρόταση να επιτρέπεται η λειτουργία και τις Κυριακές μόνο στα μικρά καταστήματα (έως 200 μ2);»

-σύνολο δείγματος-

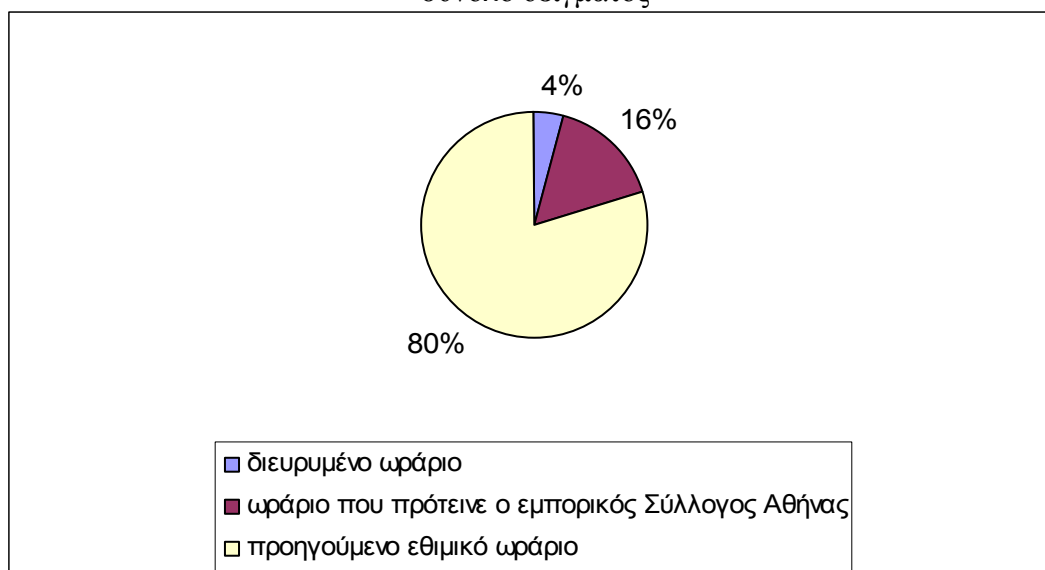
3.3. Η κίνηση της αγοράς την περίοδο των εκπτώσεων

Εκτός από την κίνηση της αγοράς, η φετινή χειμερινή περίοδος των εκπτώσεων παρουσιάζει ένα ακόμη ενδιαφέρον αναφορικά με το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων. Στις 19/1/2005, ο Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας πρότεινε στα μέλη του να υιοθετήσουν μια παραλλαγή του διευρυμένου ωραρίου, προκειμένου να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι καταναλωτές.

Η εφαρμογή του ωραρίου των εκπτώσεων μπορεί να ειπωθεί και σαν «πιλοτική» εφαρμογή του διευρυμένου ωραρίου δίνοντας την δυνατότητα να διαπιστώσουμε ποιες ήταν οι συνέπειές του στην αγορά, ιδιαίτερα σε μια περίοδο όπου η κίνησή της είναι κατά τεκμήριο υψηλότερη απ' ότι τις άλλες εποχές του χρόνου. Λιγότερο ασφαλή ωστόσο είναι τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις ερωτήσεις που σχετίζονται με την απασχόληση, εξαιτίας της μικρής χρονικής περιόδου εφαρμογής του νέου ωραρίου.

Αυτό που προκύπτει από τις απαντήσεις των καταστηματαρχών είναι ότι σε ποσοστό 80% κατά την περίοδο των εκπτώσεων συνέχισαν να ακολουθούν το παλιό εθνικό ωράριο, σε ποσοστό 16% υιοθέτησαν την πρόταση του Εμπορικού Συλλόγου Αθήνας και το 4% ακολούθησε διευρυμένο ωράριο μεγαλύτερο από αυτό που πρότεινε ο Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας (πίνακας 12). Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι από το σύνολο του δείγματος μόλις το 43% ανήκει στον Ε.Σ.Α., αφού τα υπόλοιπα καταστήματα εντάσσονται στους τοπικούς εμπορικούς συλλόγους.

Πίνακας 12
«Στις εκπτώσεις ακολουθείτε το:»
-σύνολο δείγματος-

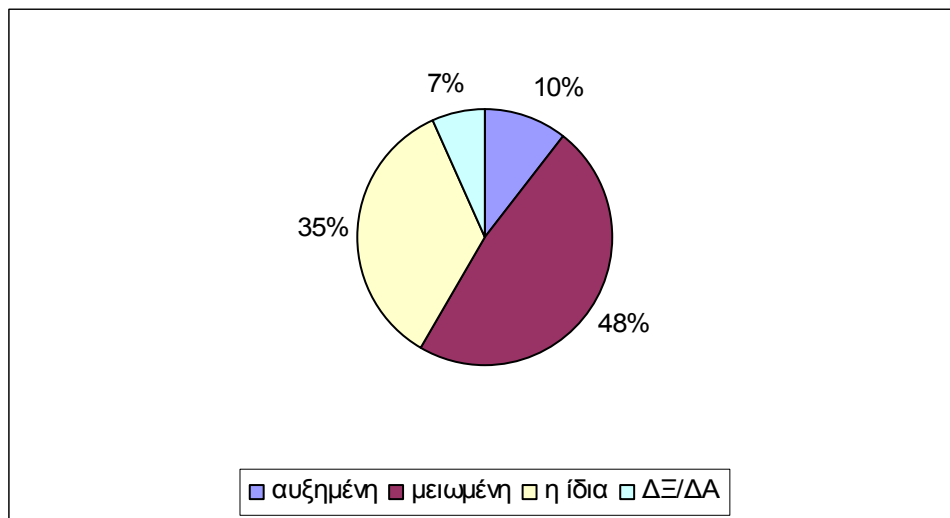

Αντίστοιχα, όσον αφορά την ώρα κλεισίματος του Σαββάτου, το 49% κλείνει μεταξύ 14:00 και 15:00, το 49% μεταξύ 15:01 και 17:00 και το 2% κλείνει μετά τις 17:00

Αναφορικά με την κίνηση της αγοράς στις εκπτώσεις το 48% δηλώνει ότι ήταν μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη πέρσι, το 35% δηλώνει ότι ήταν η ίδια, το 10% δηλώνει ότι ήταν αυξημένη και το 7% δεν απαντά (πίνακας 13). Βάσει των παραπάνω προκύπτει ότι δεν μπορεί να διαπιστωθεί μια σχέση μεταξύ του ωραρίου λειτουργίας και της κίνησης της αγοράς. Με άλλα λόγια δεν προκύπτει ότι το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων αποτελεί βασικό παράγοντα προσδιορισμού της κίνησης της αγοράς. Αντίθετα, μέσα από τις συνεντεύξεις, προκύπτει ότι κυρίαρχο ρόλο παίζει το διαθέσιμο προς κατανάλωση εισόδημα και η γενικότερη οικονομική κατάσταση των καταναλωτών.

Πίνακας 13

«Στις φετινές εκπτώσεις πως αξιολογείτε την κίνηση της αγοράς (σε σχέση με τις περσινές);»
-σύνολο δείγματος-

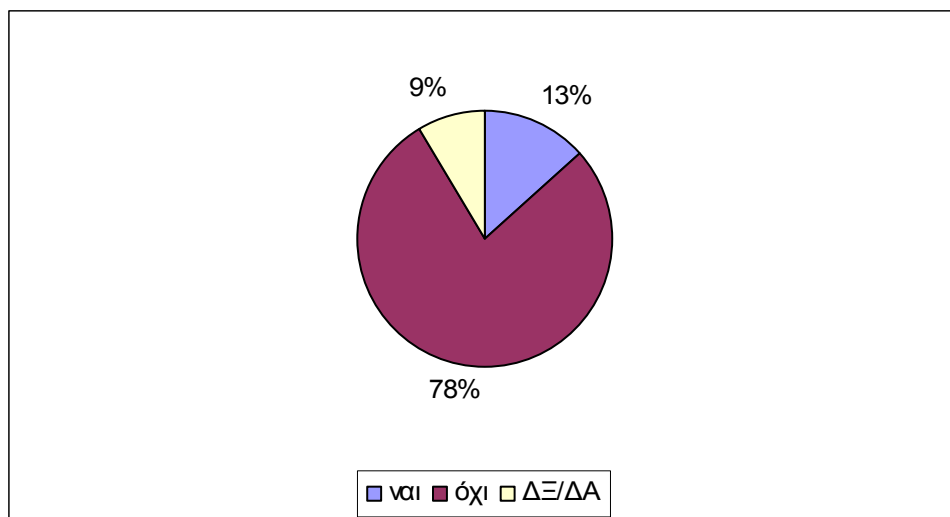
Τα καταστήματα που υιοθέτησαν διευρυμένο ωράριο κατά την περίοδο των εκπτώσεων κάλυψαν τις επιπλέον ώρες λειτουργίας με επιπλέον προσωπικό σε ποσοστό 15%, με υπερωρίες σε ποσοστό 7%, με αναδιάταξη των ωρών εργασίας του ήδη υπάρχοντος προσωπικού σε ποσοστό 36% και με επιπλέον προσωπική ή οικογενειακή εργασία σε ποσοστό 22%.

Τέλος ένα ενδιαφέρον στοιχείο έχει να κάνει με τις απαντήσεις των καταστηματαρχών αναφορικά με το κατά πόσο θεωρούν ότι το διευρυμένο ωράριο των εκπτώσεων είχε αποτέλεσμα την αύξηση της εμπορικής κίνησης. Συγκεκριμένα

το 78% των καταστημάτων θεωρεί ότι το διευρυμένο ωράριο των εκπτώσεων δεν είχε ως συνέπεια την αύξηση της κίνησης της αγοράς, έναντι 13% που θεωρεί ότι οι συνέπειες ήταν θετικές. Το 9% δεν απάντησε.

Πίνακας 15

«Πιστεύετε ότι το ωράριο των εκπτώσεων / διευρυμένο ωράριο είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της εμπορικής κίνησης;»
-σύνολο δείγματος-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑ ΣΤΙΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ, ΤΟ ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΙΣ ΚΥΡΙΑΚΕΣ
24/2/2006 - 10/3/2006

Σύνολο δείγματος (345 επιχειρήσεις)

Επιχειρήσεις που διέυρναν το ωράριο λειτουργίας (39 επιχειρήσεις) / ενδεικτικά στοιχεία λόγω μικρού δείγματος

ΕΡΩΤΗΣΗ 1			
Μετά το νόμο για την διεύρυνση των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων, αυξήσατε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας;	1) ναι	11%	100%
	2) όχι	89%	0%
	4) ΔΞ/ΔΑ	0%	0%
ΕΡΩΤΗΣΗ 2			
Εάν δεν έχετε αυξήσει τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, σκοπεύετε να τις αυξήσετε;	1) ναι	5%	10%
	2) όχι	72%	3%
	4) ΔΞ/ΔΑ	23%	87%
ΕΡΩΤΗΣΗ 3			
Πώς περιμένετε να επηρεαστείτε από πιθανή επέκταση λειτουργίας άλλων καταστημάτων;	1) θετικά	9%	21%
	2) αρνητικά	47%	33%
	3) καθόλου	31%	21%
	4) ΔΞ/ΔΑ	13%	25%
ΕΡΩΤΗΣΗ 4			
(i) Η επέκταση του ωραρίου λειτουργίας πώς επέδρασε στο κύκλο εργασιών;	1) αυξήθηκε	14%	31%
	2) μειώθηκε	6%	8%
(ii) Εάν επεκτείνετε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, πώς αναμένετε να επιδρούσε στον κύκλο εργασιών;	3) παρέμεινε σταθερός	70%	58%
	4) ΔΞ/ΔΑ	10%	3%

ΕΡΩΤΗΣΗ 5			
i) Πώς καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας εξαιτίας του διευρυμένου ωραρίου;	7) με επιπλέον προσωπικό πλήρους απασχόλησης	6%	5%
	8) με επιπλέον προσωπικό μερικής απασχόλησης	15%	15%
	9) με υπερωρίες	7%	10%
ii) Εάν επεκτείνετε το ωράριο λειτουργίας της επιχείρησής σας, πώς θα καλύπτατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας;	10) με απασχόληση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού τον ίδιο χρόνο διαφορετικές ώρες	27%	44%
	11) με προσωπική ή οικογενειακή εργασία	35%	26%
	4) ΔΞ/ΔΑ	10%	0%
ΕΡΩΤΗΣΗ 6			
Ποιές εκτιμάτε ότι είναι οι συνέπειες από το άνοιγμα των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων στον κύκλο εργασιών σας;	1) έχει αυξηθεί	5%	10%
	2) έχει μειωθεί	46%	26%
	3) παραμένει σταθερός	44%	62%
	4) ΔΞ/ΔΑ	5%	2%
ΕΡΩΤΗΣΗ 8			
Πώς αξιολογείτε την πρόταση του υπουργείου Ανάπτυξης για λειτουργία όλων των εμπορικών καταστημάτων 5-7 Κυριακές το χρόνο;	1) συμφωνώ	10%	26%
	2) διαφωνώ	87%	74%
	4) ΔΞ/ΔΑ	3%	0%
ΕΡΩΤΗΣΗ 9			
Συμφωνείτε με την πρόταση να επιτρέπεται η λειτουργία και τις Κυριακές μόνο στα μικρά καταστήματα (έως 200 μ ²);	1) συμφωνώ	7%	13%
	2) διαφωνώ	89%	79%
	4) ΔΞ/ΔΑ	4%	8%
ΕΡΩΤΗΣΗ 10			
Στις φετινές εκπτώσεις πώς αξιολογείτε την κίνηση της αγοράς (σε σχέση με τις περσινές);	1) αυξημένη	10%	18%
	2) μειωμένη	48%	46%
	3) η ίδια	35%	28%
	4) ΔΞ/ΔΑ	7%	8%

ΕΡΩΤΗΣΗ 11.α			
Στις εκπτώσεις ακολουθείτε το:	12) διευρυμένο ωράριο	4%	31%
	13) ωράριο που πρότεινε ο Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας	16%	44%
	14) προηγούμενο εθιμικό ωράριο	80%	23%
ΕΡΩΤΗΣΗ 11β			
Τί ώρα κλείνετε τα Σάββατα;	14:00-15:00	49%	
	15:01-17:00	49%	
	17:01-19:00	2%	
	19:01+	0%	
ΕΡΩΤΗΣΗ 11γ			
Πώς καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας, εξαιτίας του ωραρίου των εκπτώσεων / διευρυμένου ωραρίου;	7) με επιπλέον προσωπικό πλήρους απασχόλησης	1%	6%
	8) με επιπλέον προσωπικό μερικής απασχόλησης	2%	9%
	9) με υπερωρίες	2%	7%
	10) με απασχόληση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού τον ίδιο χρόνο σε διαφορετικές ώρες	8%	36%
	11) με προσωπική ή οικογενειακή εργασία	5%	22%
	4) ΔΞ/ΔΑ	5%	20%
ΕΡΩΤΗΣΗ 12			
Πιστεύετε ότι το ωράριο των εκπτώσεων / διευρυμένο ωράριο είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της εμπορικής κίνησης;	1) ναι	13%	36%
	2) όχι	78%	59%
	4) ΔΞ/ΔΑ	9%	5%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α/Α ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ:

Μ²:

ΠΕΡΙΟΧΗ:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ:

1) Μετά το νόμο για την διεύρυνση των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων, αυξήσατε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας; (η ερώτηση ΔΕΝ αναφέρεται στην περίοδο των εκπτώσεων)

- 1) ναι
- 2) όχι
- 4) ΔΞ/ΔΑ

2) Εάν δεν έχετε αυξήσει τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, σκοπεύετε να τις αυξήσετε; (η ερώτηση ΔΕΝ αναφέρεται στην περίοδο των εκπτώσεων)

- 1) ναι
- 2) όχι
- 4) ΔΞ/ΔΑ

3) Πως περιμένετε να επηρεαστείτε από πιθανή επέκταση λειτουργίας άλλων καταστημάτων;

- 1) θετικά
- 2) αρνητικά
- 3) καθόλου
- 4) ΔΞ/ΔΑ

4)

- εάν ΕΡ.1= ΝΑΙ (1) → (i) Η επέκταση του ωραρίου λειτουργίας πως επέδρασε στο κύκλο εργασιών;
εάν ΕΡ.1= ΟΧΙ (2) → (ii) Εάν επεκτείνετε τις ώρες λειτουργίας της επιχείρησής σας, πως αναμένετε να επιδρούσε στον κύκλο εργασιών;
- 1) αυξήθηκε
 - 2) μειώθηκε
 - 3) παρέμεινε σταθερός
 - 4) ΔΞ/ΔΑ

5)

- εάν ΕΡ.1= ΝΑΙ (1) → i) Πως καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας, εξαιτίας του διευρυμένου ωραρίου;
εάν ΕΡ.1= ΟΧΙ (2) → ii) Εάν επεκτείνετε το ωράριο λειτουργίας της επιχείρησής σας, πως θα καλύπτατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας;

- 7) με επιπλέον προσωπικό πλήρους απασχόλησης
- 8) με επιπλέον προσωπικό μερικής απασχόλησης
- 9) με υπερωρίες
- 10) με απασχόληση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού τον ίδιο χρόνο αλλά σε διαφορετικές ώρες
- 11) με προσωπική ή οικογενειακή εργασία

4) ΔΞ/ΔΑ

6) Ποιες εκτιμάτε ότι είναι οι συνέπειες από το άνοιγμα των πολύ μεγάλων πολυκαταστημάτων στον κύκλο εργασιών σας;

- 1) έχει αυξηθεί
- 2) έχει μειωθεί
- 3) παραμένει σταθερός
- 4) ΔΞ/ΔΑ

7) Έχετε διαπιστώσει κάποιες συνέπειες από το διευρυμένο ωράριο; Εάν ναι ποιες είναι οι κυριότερες (εκτός του τζίρου);

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8) Πως αξιολογείτε την πρόταση του υπουργείου Ανάπτυξης για λειτουργία όλων των εμπορικών καταστημάτων 5-7 Κυριακές το χρόνο;

- 1) συμφωνώ
- 2) διαφωνώ
- 4) ΔΞ/ΔΑ

9) Συμφωνείτε με την πρόταση να επιτρέπεται η λειτουργία και τις Κυριακές μόνο στα μικρά καταστήματα (έως 200 μ²);

- 1) συμφωνώ
- 2) διαφωνώ
- 4) ΔΞ/ΔΑ

10) Στις φετινές εκπτώσεις πως αξιολογείτε την κίνηση της αγοράς (σε σχέση με τις περσινές);

- 1) αυξημένη
- 2) μειωμένη
- 3) η ίδια
- 4) ΔΞ/ΔΑ

11.α) Στις εκπτώσεις ακολουθείτε το:

12) διευρυμένο ωράριο (Δευτέρα-Παρασκευή έως τις 9 μμ το βράδυ / Σάββατο έως τις 9 μμ)

13) ωράριο που πρότείνει ο εμπορικός Σύλλογος Αθήνας (Δευτέρα, Τετάρτη έως τις 6 μμ / Τρίτη, Πέμπτη, Παρασκευή έως τις 9 μμ / Σάββατο έως τις 4 μμ)

14) προηγούμενο εθιμικό ωράριο (Δευτέρα, Τετάρτη έως τις 3 μμ / Τρίτη, Πέμπτη Παρασκευή έως τις 8 μμ / Σάββατο έως τις 3 μμ)

11β) Τι ώρα κλείνετε τα Σάββατα;

11γ) Πως καλύψατε τις παραπάνω ώρες λειτουργίας, εξαιτίας του ωραρίου των εκπτώσεων / διευρυμένου ωραρίου;

7) με επιπλέον προσωπικό πλήρους απασχόλησης

8) με επιπλέον προσωπικό μερικής απασχόλησης

9) με υπερωρίες

10) με απασχόληση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού τον ίδιο χρόνο αλλά σε διαφορετικές ώρες

11) με προσωπική ή οικογενειακή εργασία

4) ΔΞ/ΔΑ

Μόνο εάν ερ. 11α
= θετική

12) Πιστεύετε ότι το ωράριο των εκπτώσεων / διευρυμένο ωράριο είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της εμπορικής κίνησης;

1) ναι

2) όχι

4) ΔΞ/ΔΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Ευρωπαϊκές έρευνες σχετικά με τις συνέπειες της διεύρυνσης του ωραρίου

Στην Ε.Ε. δεν υπάρχει ενιαίο πλαίσιο λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων. Σήμερα στις περισσότερες χώρες της ΕΕ χωρίς απελευθερωμένο ωράριο υπάρχει μια τάση διεύρυνσης των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων λιανικού εμπορίου. Όμως στις χώρες εκείνες που το διευρυμένο ωράριο λειτουργίας είχε ήδη καθιερωθεί, παρουσιάζεται η αντίθετη τάση (επαναφορά κανονισμών). Και αυτό γιατί υπάρχει η πίεση των εργατικών συνδικάτων (Νορβηγία) και έχει παρατηρηθεί σημαντική απώλεια μεριδίου αγοράς των μικρών καταστημάτων λιανικού εμπορίου (Ισπανία). Η γενική κατεύθυνση είναι πλέον ρυθμίσεις που δίνουν περισσότερη ελευθερία (ωρών λειτουργίας) στα μικρά καταστήματα (Νορβηγία). Παρόμοιες ρυθμίσεις τέθηκαν σε ισχύ στην Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Δανία, περιορίζοντας τις ώρες λειτουργίας των μεγάλων καταστημάτων το Σάββατο και την Κυριακή και επιτρέποντας μόνο στα πολύ μικρά καταστήματα να έχουν ελεύθερο ωράριο τις συγκεκριμένες ημέρες.

Στην Γερμανία, το *Ifo Institute for Economic Research* ερευνήσε τη χρήση των νέων ωρών λειτουργίας των καταστημάτων από τους καταναλωτές. Η συχνότητα χρήσης παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.
Χρήση των νέων ωρών λειτουργίας από τους καταναλωτές (%)

Συχνότητα χρήσης	Δευτέρα - Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατο
Ποτέ	56%	45%	49%	47%
Που & που	37%	45%	40%	43%
Κάθε εβδομάδα	5%	8%	10%	9%
Δεν απάντησαν	2%	2%	1%	1%

Πηγή: Ifo/Infratest - opening hours/customers survey 1999¹⁰

Από τα στοιχεία προκύπτει ότι περίπου οι μισοί καταναλωτές δεν έκαναν χρήση του διευρυμένου ωραρίου, για την ακρίβεια μόνο το 1,5% των καταναλωτών χρησιμοποιεί τακτικά τις νέες ευκολίες.

¹⁰ αναφέρεται στο: «Studies relaunch debate on further liberalisation of shop opening hours», European Industrial Relations Observatory on-line, <http://www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/feature/de9912230f.html>

Αναφορικά με την απασχόληση, σχετικές μελέτες, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έδειξαν ότι τα μικρά καταστήματα μειώνουν τις θέσεις εργασίας. Η κυρίαρχη τάση μετά την επιμήκυνση του ωραρίου είναι να αυξάνεται η απασχόληση των συμβοηθούτων μη αμειβόμενων μελών της οικογένειας. Η αιτία είναι ότι το κόστος λειτουργίας αυξάνεται με μεγαλύτερο ρυθμό απ' ό τι τα έσοδα. Τα μεγαλύτερα καταστήματα (κυρίως τροφίμων) δημιουργούν θέσεις μερικής απασχόλησης. Έρευνες έδειξαν ότι στην Αυστρία η συνολική απασχόληση δεν επηρεάστηκε καθόλου ενώ στην Ολλανδία μειώθηκε η πλήρης απασχόληση στο σύνολο των λιανεμπορικών καταστημάτων.¹¹

Στην Γερμανία, έρευνα του *SFS (Institute for Social Research)* έδειξε ότι ο συνολικός αριθμός των υπαλλήλων πλήρους απασχόλησης μειώθηκε κατά 11,1%, ο αριθμός των μερικώς απασχολουμένων κατά 5,2% και ο αριθμός των εκπαιδευόμενων κατά 2,5%. Αντίθετα ο αριθμός των μερικώς απασχολουμένων χωρίς κοινωνική ασφάλιση παρουσίαζε μέχρι το 1998 αύξηση κατά +2,5% . Το συνολικό ποσοστό μείωσης της απασχόλησης στο λιανικό εμπόριο άγγιζε το 5,8%. Η μελέτη του SFS έδειξε πως η επιμήκυνση των ωρών λειτουργίας όχι μόνο δεν σταθεροποίησε την απασχόληση αλλά ότι υπήρξε μεγάλη απώλεια θέσεων εργασίας στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Το 43% των καταστημάτων δεν έκανε ούτε μία πρόσληψη, το 36% μείωσε το προσωπικό και προχώρησε σε απολύσεις και μόλις το 21% αύξησε τις θέσεις εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.

Αλλαγές στην απασχόληση στο λιανικό εμπόριο ανά μορφή εργασίας 1996/9 (%) Γερμανία

Μορφή εργασίας	Αλλαγή στην Απασχόληση
Πλήρης Απασχόληση	- 11.1%
Μερική απασχόληση (με κοινωνική ασφάλιση)	-5.2%
Περιστασιακή Απασχόληση (χωρίς κοινωνική ασφάλιση)	+2.5%
Εκπαιδευόμενοι	-2.5%
Ιδιοκτήτες / Μέλη Οικογένειας	-1.3%
Σύνολο	-5.8%

Πηγή: *SFS/Ifo survey of establishments 199*¹²

¹¹ -«6^η Έκθεση Ευρωπαϊκού Πρατηρητηρίου για τις ΜΜΕ»

¹² αναφέρεται στο: «Studies relaunch debate on further liberalisation of shop opening hours», European Industrial Relations Observatory on-line,
<http://www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/feature/de9912230f.html>

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.

Ανάπτυξη της απασχόλησης σε καταστήματα με περισσότερες ώρες λειτουργίας (%) - Γερμανία

Καμία αλλαγή στην Απασχόληση	43%
Αύξηση θέσεων	21%
Μείωση θέσεων	36%

Πηγή: *SFS/Ifo survey of establishments 1999*¹³

Στην Ισπανία μελέτες του Αυτόνομου Πανεπιστημίου της Μαδρίτης έδειξαν πως σε περίπτωση επέκτασης του ωραρίου, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις θα υποστούν μείωση του μεριδίου αγοράς γεγονός που θα οδηγήσει σε απώλεια θέσεων εργασίας (μεταξύ 34.000 και 65.000). Στις περιοχές όπου τα καταστήματα παραμένουν ανοικτά σε ημέρες αργίας, το κόστος αυξάνεται κατά 15% και οι πωλήσεις μόλις κατά 0,5%. Η έρευνα υπολογίζει ότι 277 υπάλληλοι σε μια μεγάλη υπεραγορά, μπορούν να αντικαταστήσουν 318 σε υπεραγορά και 1557 παραδοσιακούς καταστηματάρχες.¹⁴

Αντίστοιχα, στη Γερμανία το SFS ερεύνησε τις αλλαγές στην ιδιωτική ζωή των πλήρως απασχολουμένων υπαλλήλων βάσει των διευρυμένων ωρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Οι αλλαγές της ιδιωτικής ζωής των πλήρως απασχολουμένων υπαλλήλων βάσει των διευρυμένων ωρών (%)

	Βελτίωση	Χειροτέρευση
Συμβιβασμός προσωπικής ζωής & εργασίας	8,9%	46,8%
Χρόνος με την οικογένεια	5,3%	41,7%
Ευκαιρίες χαλάρωσης	14,1%	35,2%
Χρόνος για περισσότερη εκπαίδευση	4,0%	34,8%
Εξάντληση λόγω δουλειάς	2,9%	30,9%
Σχέση με πελάτες	18,5%	8,5%
Εισόδημα	13,5%	2,3%

Πηγή: *SFS/Infratest survey of employees in retail trade 1999*¹⁵

¹³ αναφέρεται στο: «Studies relaunch debate on further liberalisation of shop opening hours», European Industrial Relations Observatory on-line,

<http://www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/feature/de9912230f.html>

¹⁴ αναφέρεται στο «Controversy over liberalisation of shop opening hours», *european industrial relations observatory on-line*, <http://www.eiro.eurofound.eu.int/2000/07/feature/es0007201f.html>

¹⁵ αναφέρεται στο: «Studies relaunch debate on further liberalisation of shop opening hours», European Industrial Relations Observatory on-line,

<http://www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/feature/de9912230f.html>

Αναφορικά με τον τζίρο, τα αποτελέσματα της απελευθέρωσης των ωρών λειτουργίας για το σύνολο του λιανικού εμπορίου είναι δύσκολο να αξιολογηθούν. Σε μερικές χώρες (π.χ. Φιλανδία) τα αποτελέσματα θεωρούνται σχεδόν ανύπαρκτα. Αυτό που συνήθως συμβαίνει είναι μια διαφορετική κατανομή του τζίρου κατά την διάρκεια της εβδομάδας. Στην Γερμανία δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν πως οι αλλαγές στον κύκλο εργασιών είναι αποτέλεσμα των διευρυσμένων ωρών λειτουργίας των καταστημάτων. Στην Ολλανδία, μόλις το 10% του συνόλου των καταστημάτων που ανοίγουν περισσότερες ώρες, είχε αύξηση τζίρου.¹⁶ Για τον τομέα λιανικού εμπορίου, τα αποτελέσματα των μελετών καταδεικνύουν ότι μόνο ένας μικρός αριθμός καταστημάτων έχει την δυνατότητα να ανοίγει περισσότερες ώρες για δύο τουλάχιστον καθημερινές και το Σάββατο μέχρι νωρίς το απόγευμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.
Χρήση των διευρυσμένων ωρών λειτουργίας βάσει τζίρου (%)

Ετήσιος Τζίρος	Τουλάχιστον 2 καθημερινές μετά τις 18:30	Σάββατο μετά τις 14:00	Τουλάχιστον 2 καθημερινές και Σάββατο
Κάτω από DEM 250.000	25%	21%	16%
DEM 250.000 – 1 εκατομ.	29%	25%	20%
DEM 1 εκατ.- 2 εκατ.	33%	31%	21%
DEM 2 εκατ.- 5 εκατ.	46%	37%	30%
DEM 5 εκατ.- 25 εκατ.	81%	77%	71%
DEM 25 εκατ.- 50 εκατ.	92%	95%	91%
DEM 50 εκατ.- 100 εκατ.	98%	98%	97%
Άνω των DEM 100εκατ.	99%	99%	99%
Σύνολο	33%	29%	23%

Πηγή: *Ifo/Infratest - retail trade survey 1999*¹⁷

Εκτιμώντας τις επιδράσεις της διεύρυνσης του ωραρίου στα μικρά καταστήματα, οι μελέτες ανά χώρα δείχνουν πως τα μικρά μαγαζιά χάνουν μερίδιο αγοράς εξαιτίας της απελευθέρωσης και πως ένας μεγάλος αριθμός αυτών κλείνει.

¹⁶ -6^η Έκθεση Ευρωπαϊκού Πρατηρητηρίου για τις ΜΜΕ – Πηγές και Φορείς Μελέτης: KPMG consulting, ENSR, Informat, EIM

¹⁷ αναφέρεται στο: «Studies relaunch debate on further liberalisation of shop opening hours», European Industrial Relations Observatory on-line, <http://www.eiro.eurofound.eu.int/1999/12/feature/de9912230f.html>

Αυτή η τάση, ήταν ήδη εμφανής σε αρκετές χώρες (ιδιαίτερα σε καταστήματα ειδικών αγαθών) και επιταχύνθηκε εξαιτίας της απορύθμισης του ωραρίου.¹⁸

Εξαιτίας του μεγαλύτερου ανταγωνισμού και της μείωσης των κερδών, τα μικρά καταστήματα εξαφανίζονται από τον εμπορικό χάρτη ή αναγκάζονται σε εξαγορά από μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων (franchised). Το ακριβώς αντίθετο ισχύει για τα μεγάλα καταστήματα τα οποία επωφελούνται.

Η 6^η Έκθεση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις Μικρές & Μεσαίες Επιχειρήσεις, καταγράφει αναλυτικά τις επιδράσεις της απελευθέρωσης των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων σε 19 υπό εξέταση χώρες. Η Έκθεση επισημαίνει ότι οποιαδήποτε επέκταση των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων, είναι ευθεία βολή κατά της βιωσιμότητας των ΜΜΕ του λιανικού εμπορίου. Η απελευθέρωση του ωραρίου, όπου συνέβη, δεν βοήθησε ούτε στην αύξηση του ΑΕΠ, ούτε στη μείωση της ανεργίας. Αναφορικά με την απασχόληση δημιουργούνται θέσεις μερικής απασχόλησης ενώ μειώνονται οι θέσεις πλήρους απασχόλησης.

Η διεύρυνση του ωραρίου, σύμφωνα και με τις επισημάνσεις των παρατηρητηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιδεινώνει τη θέση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού, την ενίσχυση της κυριαρχίας των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων, την ενίσχυση της λειτουργίας των εναρμονισμένων πρακτικών στη διαμόρφωση των τιμών, την ακρίβεια και την ανεργία.

Το πρόβλημα για την αγορά και τη σωστή λειτουργία της, δεν είναι οι ώρες λειτουργίας, αλλά το προς κατανάλωση εισόδημα. Το διευρυμένο ωράριο δεν πρόκειται να λύσει αυτό το πρόβλημα αλλά αντίθετα θα το ενισχύσει ακόμη περισσότερο. Δεν υπάρχει καμία έρευνα που να σχετίζει αυστηρά το ύψος του τζίρου με το ωράριο λειτουργίας. Αντίθετα πολλές μελέτες σχετίζουν άμεσα την επέκταση του ωραρίου με την επιδείνωση των όρων ανταγωνισμού και την ποιοτική υποβάθμιση της απασχόλησης. Οι μόνοι που έχουν να κερδίσουν από μια πιθανή επέκταση του ωραρίου είναι οι μεγάλες επιχειρήσεις.

¹⁸ -6^η Έκθεση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις ΜΜΕ – Πηγές και Φορείς Μελέτης: KPMG consulting, ENSR, Informat, EIM